

SOLI DEO GLORIA

Solas

5. mimoriadne číslo

december 2015

keby Darwin vedel...

(mutácie to nedokážu)

*Hospodine, tvoja milosť siaha až do nebies,
tvoja vernosť až po najvyššie oblaky.*

Žalm 36:7

obsah

Evolučné učenie – stručný historický prehľad	1
Čo ak by Darwin vedel to, čo vieme my dnes?.....	7
Teistická evolúcia a nová teológia	17

Evolučné učenie – stručný historický prehľad

V našej krajine prakticky od začiatku 50. rokov minulého storočia dochádzalo k veľmi intenzívnej konfrontácii vedy a viery v Stvoriteľa. Dosvedčujú to tvrdenia typu: *veda dokázala, že Boh nie je.*

Argumentácia sa pritom stavala na tvrdení, že ten, kto verí v Boha, je jednoducho istý typ hlupáčka, ktorý si nedostatok inteligencie kompenzuje náboženskými predstavami. *Darwinovo učenie*, ktoré sa prehlasovalo a stále ešte prehlasuje za vedeckú teóriu (vedu), však zlyhalo práve pri vysvetľovaní dnes dobre známych, pozorovaných vedeckých faktov.

Vedomie Boha v ľudskej spoločnosti sa historicky kládlo do obdobia nedostatočného poznania a porozumenia prírodným javom s ktorými sa ľudia okolo seba dennodenne stretávali a do súvislosti so strachom z toho, čo ich obklopovalo. Teda akýsi temný dávnovek v kontraste s osvieteneckým prítomným obdobím, vysokým racionálnym poznaním prírodných javov a ich interpretáciou jestvujúcimi prírodnými zákonmi.

Som presvedčený, že je užitočné poznať historické pozadie Darwinovho učenia o vzniku rozmanitosti živočíšnych druhov. Preto cieľom tohto článku je podať stručný historický prehľad nazerania na obklopujúci nás svet, ktorého základom je presvedčenie o jestvovaní iba večne existujúcej samobytnej (samojestvujúcej) hmoty (matérie).

Dominujúce svetonázory

Podľa rôznych zdrojov a slovníkovej literatúry slovo *svetonázor* môžeme

vysvetliť či definovať nasledovne: *Svetonázor je ucelený systém názorov, hodnôt, noriem a presvedčenia.* Rozumie sa ním individuálne či skupinové ponímanie sveta ako celku a miesta človeka v ňom. Je to *ucelený pohľad na svet* – jeho pôvod, existenciu a smerovanie, na základe ktorého človek ako jednotlivec hodnotí veci a javy vo svojom okolí a zaujíma k nim zásadné a rozhodujúce postoje a určuje svoje konanie.

Je dôležité zdôrazniť, že svetonázor je komplexný pohľad na svet a postoj k nemu. Jeho účelom je zodpovedať otázky o zmysle, účele a hodnote života a sveta, a tým slúžiť ako určujúci a zdôvodňujúci prvok ľudského konania. Ovplyvňuje a určuje každú stránku nášho života.

V súčasnosti môžeme hovoriť o dvoch dominujúcich svetonázoroch: o *biblickom* a *materialistickom svetonázore*.

Biblický svetonázor

Podľa tohto presvedčenia všetko existujúce, viditeľné aj neviditeľné, vzniklo z vôle Boha tak, ako o tom vypovedá Biblia predovšetkým v prvých jedenástich kapitolách knihy Genezis, ktoré začínajú veršom: „*Na počiatku stvoril Boh nebesia a zem.*“ (Genezis 1:1). Boh povedal a stalo sa: „*Lebo on povedal, a stalo sa; on rozkázal, a postavilo sa.*“ (Žalm 33:9).

Materialistický svetonázor

Tento prístup k chápaniu sveta je v podstate v súčasnosti, žiaľ, prevládajúci ako v spoločenskom živote, tak aj v súčasnej vede (je jej paradigmou). Podľa tohto pohľadu na svet základným princípom všetkého, čo existuje, základom všetkej skutočnosti je hmota (látka) sama.

Materializmus stojí na presvedčení, že základom všetkého je látka, hmota, ktorá existuje večne a je nezávislá od akéhokoľvek vedomia. Inými slovami: Hmota nie je stvorená, považuje sa za nevytvoriteľnú a nezničiteľnú, existovala a existuje sama od seba a večne (nemá žiaden počiatok a ani koniec) – to je základný predpoklad, z ktorého materializmus pristupuje k svetu a z tohto predpokladu aj pri jeho vysvetľovaní vychádza – a len takýto prístup je tu prípustný. Požaduje sa, aby vedecké predstavy, teórie, hypotézy a prírodné zákony odrážali v úplnosti *všeobecný materialistický postulát*, ktorý znie: *Všetky javy majú pôvod v materiálnych objektoch*. Materializmus je úzko spojený s ateizmom.

Pohyb je neoddeliteľnou vlastnosťou hmoty; je nevytvoriteľný a nezničiteľný ako hmota sama a je spôsobom jej existencie. Pritom je hmota „samohybná“, t.j. na pohyb (v úplne všeobecnom zmysle slova) nepotrebuje vonkajšiu nadprirodzenú silu – silu, ktorá nemá pôvod v hmote. V materializme sa tvrdí, že život sa vyvinul sám od seba z neživej hmoty cestami náhody, mutáciami, prírodným výberom a dlhými časovými obdobiami.

Hoci samotné slovo „materializmus“ sa používa až od 18. storočia, *materializmus* ako postoj k chápaniu sveta bol

vlastný rôznym názorom a myšlienkovým prúdom už v dávnej minulosti, predovšetkým v gréckej filozofii. Systematickú podobu materializmu však dal až marxizmus, a to najmä zásluhou F. Engelsa (*Dialektika prírody*) a V. I. Lenina (*Materializmus a empiriokriticizmus*), ktorí vytvorili tzv. *historický a dialektický materializmus* ako kompaktné učenie o vývoji ľudskej spoločnosti a prírody – oba tvoria neoddeliteľnú jednotu marxizmu. V krajinách bývalého sovietskeho bloku bolo toto učenie (filozofia marx-leninizmu) prehlásené za tzv. *vedecký svetonázor* a bolo jediným možným a prípustným svetonázorom.

Materialistický prístup k svetu dosiahol teda svoje maximum vo filozofii historického a dialektického materializmu, a to koncom 19. a v prvej polovici 20. storočia. Podľa tejto filozofie skutočnosť je poznateľná a možno ju pretvárať. Jedným z pilierov materializmu je evolučná predstava existencie všetkých vecí, javov, vesmíru a života. Pod *evolúciou* sa chápe myslený proces, v ktorom vesmír a život samovoľne vznikli z neživej hmoty a následne sa úplne vyvinuli výlučne prírodnými cestami. Stručne: *Evolúcia*¹ je učenie o vývoji prírody a spoločnosti. V oblasti živých bytostí sa akousi „korunou evolúcie“ stalo Darwinovo učenie o vzniku druhov prírodným výberom.

Dialektický materializmus bol samotnými marxistami charakterizovaný ako učenie o obecných zákonoch pohybu a vývoja (evolúcie) prírody, spoločnosti a človeka. Podľa neho príroda, spoločnosť i duchovná realita sú prejavom pohybu (vo všeobecnom zmysle slova) hmoty, v ktorom je možné

rozpoznať tri základné zákony: *jednotu a boj protikladov, prechod kvantity na kvalitu a negáciu negácie*. Korene dialektického materializmu siahajú do obdobia prelomu 6. a 5. storočia pred n. l. a spájajú sa predovšetkým s menom gréckeho filozofa Hérakleita z Efezu, ktorého dialektickí materialisti považujú za prvého predstaviteľa tejto filozofie.

Darwin a jeho učenie o pôvode druhov Historický prehľad

Obdobie 7. a 6. storočia pr. Kr. je prelobovým obdobím, v ktorom sa v Malej Ázii (dnešné Turecko) začali objavovať myšlienkové prúdy, dnes známe ako grécka filozofia, ktoré sa v tejto dobe vymanili z tradičných mýtov a začali racionálne skúmať povahu vesmíru a prírody.

Rozmanité a často protichodné prúdy gréckeho myslenia ovplyvnili stredovekých európskych mysliteľov. Prejavili sa takmer vo všetkých oblastiach poznávania. Grécka filozofia sa dostala aj do kresťanstva a vytvoril sa tým nový pohľad na svet, ktorý dostal názov *scholastika*. V nasledujúcom texte budeme sledovať myšlienkové prúdy v oblasti biológie tak, ako ich predkladajú historici vedy a ako ich zhrňujú Nancy R. Pearcyová a Charles B. Thaxton vo svojej knihe *Duše vedy* (Návrat domů, Praha 1997).

Darwin to nezačal

Vedecká revolúcia, ktorá prebehla približne v 16. a 17. storočí a je spojená s takými menami ako Kopernik (1473-1543), Kepler (1571-1630), Galileo (1564-1642), Newton (1643-

1727), Descartes (1596-1650) a ďalší, prebehla hlavne v astronómii a fyzike a historici o nej hovoria ako o období zrodu modernej (v zmysle: súčasnej) vedy. Avšak do biológie prišla vedecká revolúcia oneskorene, a to až v 18. a 19. storočí, a prejavila sa sformovaním rozdielnych teórií, ktoré vychádzali z troch myšlienkových prúdov: *aristotelovského, novoplatónskeho a mechanistického* svetonázoru. Stručne popíšeme, o čo v nich išlo.

Aristotelovská filozofia (svetonázor) zobrazovala svet ako obrovský organizmus. Aristoteles, ktorý nebol len filozofom, ale aj biológom, dospel k záveru, že všetky formy pohybu či zmeny (všetky prírodné procesy) sú riadené určitým vnútorným cieľom či účelom – takzvanou vnútornou príčinou, ktorú označoval tiež ako „formu“ daného predmetu. Aristotelovo vedecké poznanie spočívalo v intuitívnom pochopení formy a jej zhrnutí do stručnej a logickej definície.

Novoplatónizmus. Táto filozofia chápala svet ako objekt samostatne (sám o sebe) tvorivý a existujúci s pasívnou zložkou (*hmota*) a aktívnou zložkou (racionálna *svetová duša*), ktorá oživuje a riadi procesy v prírode. Novoplatónizmus, podobne ako aristotelovská filozofia, chápala svet ako organizmus, ale s odlišným dôrazom: pri objasňovaní prírodných procesov sa neodvolával na rozumom obdarené „formy“, ale na tvorivú moc duchovných síl.

Mechanistický svetonázor. Odmietala pohľad na prírodu ako na živý organizmus. Prevládajúcim obrazom je tu svet ako stroj. Prírodné procesy nepoháňajú ne-

jaké vnútorne činné zámery či „formy“ (na rozdiel od aristotelovského ponímania), ani vnútorné činné sily (na rozdiel od novoplatónizmu), ale Boh sám. Boh stvoril zákony, podľa ktorých svet funguje, podobne ako hodinár zostrojuje hodiny a uvádza ich súkolie do pohybu.

Stúpenci aristotelevskej filozofie v biológii zdôrazňovali jej popisnú stránku. Ich metódou bolo pozorovanie prírody. Tento svetonázor bol síce vo fyzike a astronómii odmietnutý, ale v biológii zostal aj naďalej aktuálny. Hlavnou myšlienkou stále bolo, že organické štruktúry treba chápať podľa účelu, ktoré sú v nich vnútorne obsiahnuté. Aristotelovský prístup bol obzvlášť obľúbený medzi anatómami, ktorí videli dokonalý súlad medzi stavbou orgánu a jeho funkciou (oko je zostrojené na videnie a ucho na počutie).

Novoplatónizmus bol v biológii oživený v 19. storočí tzv. *romantickým hnutím*, a to predovšetkým v Nemecku. Romantickí biológovia prijali určitú formu *vitalizmu*, názoru obľúbeného hlavne medzi embryológmi, ktorí hľadali nejaký vnútorný zákon vývoja (rastu) embryí, ktorým by mohli vysvetliť formy jednotlivých orgánov. Romantickí biológovia ako prví formulovali určité evolučné teórie. Predpokladali, že ako jedinci, tak aj všetok život prechádza niekoľkými vývojovými štádiami – od najjednoduchších foriem až po ľudstvo.

Nebola to evolúcia v dnešnom zmysle slova, ale, ako na to poukazuje aj definícia tohto pojmu, „rozvíjanie“ vopred určeného vstavaného typu; skôr tu išlo o rozvíjanie zabudovaného potenciálu cez postupnosť „archetypov“. Romantic-

kí biológovia hľadali základné anatomicke typy pre každú triedu organizmov. Tieto označovali ako „archetypy“, teda výrazom, ktorý pripomínal Platónove dokonalé a večné idey, stojace nad neustálymi zmenami v organickej prírode a vnášajúce do nej logický poriadok a jasnosť. Romantickí biológovia vykladali svet ako postupnosť archetypov v reťazci bytia. Bol to obraz sveta hierarchicky usporiadaného od najnižšieho zhluku hmoty cez jednoduché životné formy k vyšším organizmom a potom cez rad duchovných entít až k samotnému Bohu.

Mechanistický svetonázor prišiel do biológie prostredníctvom myšlienky, že živé veci (zvieratá a ľudské telo) sú automaty, ktoré fungujú len na základe fyzikálnych zákonov. Mechanistická filozofia priťahovala predovšetkým fyziológov, ktorí skúmali ako funguje telo, predovšetkým kľby a končatiny. Neskôr robili pokusy s chemickými reakciami v tele. Mechanisti vykladali poriadok v organickom svete ako výsledok poriadku vo svete fyzikálnom, v atómoch a chemických látkach, z ktorých sa živé organizmy skladajú. Do týchto myšlienkových prúdov biológie 19. storočia vstúpil Charles Darwin (1809-1882).

Darwinov úspech

Darwin bol pevne zakotvený v mechanistickom svetonázore. Jeho teória o prírodnom výbere je neúprosne materialistická. Keď sa jeden z Darwinových súčasníkov, botanik Asa Gray, snažil nájsť v jeho učení Boží plán, Darwin prehlásil, že mu o nič také nešlo. Tvrdil, že ak by každá odchýlka bola predurčená k tomu, aby viedla k nejakému vopred

stanovému cieľu, potom by prírodný výber vôbec nebol potrebný. Ústredné prvky Darwinovej teórie prírodného výberu – náhodný pôvod odchýlok a mechanický proces výberu – boli vyslovene postulované s cieľom zbaviť sa v biológii akéhokoľvek účelu či plánu.

Každé učenie (filozofia) odpovedá na konkrétny typ otázok a jeho úspech je určený úspechom jeho odpovedí. Darwinova teória sa stala presvedčivou preto, že odpovedala nielen na otázky, ktoré boli v biológii v jeho vlastnom svetonázore (v mechanistickej tradícii), ale ponúkla odpovede aj na otázky kladené v dvoch ďalších tradíciách (aristotelovskej a novoplatónovskej), čím vlastne Darwin poukázal na ich nepotrebnosť. Napríklad: Hlavnou myšlienkou aristotelovskej tradície bolo to, že vysvetľovala nádhernú „zhodu“ medzi organizmom a jeho prostredím. Jej vysvetlenie tejto zhody (prispôsobenia) bolo formulované z hľadiska účelu či plánu. Darwin od stúpcov tejto teórie prevzal myšlienku prispôsobenia a ponúkol alternatívne vysvetlenie. Tvrdil, že účel (plán) nie je skutočný; ale je len zdaním, ktoré vyvoláva mechanizmus prírodného výberu.

Romantici ponúkali teóriu archetypov – vopred existujúcich (prítomných) nehmotných ideálov, ktoré riadia a usmerňujú evolučný postup. Teória archetypov dávala na prvé miesto nehmotný svet – myšlienku či ideu. Darwin od romantikov prevzal myšlienku evolúcie a opäť ponúkol alternatívne vysvetlenie. Spoločný archetyp nahradil spoločným predchodcom (predkom). Namiesto jedného archetypu pre všetky stavovce Darwin postavil (predložil)

jedného predka všetkých stavovcov. Archetypy tým už neboli nehmotné idey nachádzajúce sa vo svete myslenia, ale stali sa historickými (reálne/skutočne jestvujúcimi) organizmami vo svete prírody. Po Darwinovi zoskupovanie organizmov už nebolo podľa archetypových ideí, ale bolo dané dedičstvom po spoločnom predkovi.

Stručne povedané: Darwin svojich konkurentov v oblasti myslenia vyradil nielen negatívnou argumentáciou proti ich vlastnej tradícii (postojom), ale tiež tým, že ponúkol pozitívnu alternatívu zo svojho vlastného hľadiska. Spôsobil vlastne to, že sa ich postoje a tradície stali nepotrebnými – a nielen nepotrebnými, ale, čo je tiež veľmi dôležité, aj nevedeckými. Pojmy ako *božské stvorenie* a *ideálne archetypy* nekritizoval ani tak preto, že išlo o mylné vedecké predstavy, ale preto, že podľa neho vôbec nepatria do oblasti vedy. Mechanické, naturalistické (prírodné) sily neboli presadzované ako vedecké príčiny vyššieho rádu, ale ako *jediné* príčiny, ktoré sú vo vede prípustné.

Darwin svojím učením do vedy prinášal novú teóriu poznania, ktorá v skutočnosti v porovnaní s jeho predchodcami (a aj súčasníkmi) vedu obmedzovala len na mechanistické vysvetlenie. Svojím učením priniesol aj zmeny do mechanistického svetonázoru, v ktorom sa sám nachádzal. Pred ním vedci nevideli žiadny rozpor medzi mechanistickým obrazom prírody a vierou v Boha. Svet chápali ako hodiny, čo v skutočnosti len posilňovalo vieru v existenciu cieľavedomého hodinára, ktorý vytvoril ich súkolia a uviedol ich do chodu. S príchodom Darwina sa však

vývoj a fungovanie tohto stroja stali samoúčinnými. Od Darwina už príroda nebola chápaná ako hotový stroj, ale ako neukončený proces, ktorý bol síce mechanistický, ale vytváral sa a riadil svojou vlastnou silou – čo vylúčilo potrebu vonkajšieho inžiniera či stvoriteľa.

Koncom 19. storočia mechanistická filozofia už bola radikálne materialistická a redukcionistická². Živé veci zobrazovala ako automaty vo svete prísne riadenom prírodnými zákonmi – bez akéhokoľvek účelu, bez Boha a bez akéhokoľvek významu, ktorým by bol charakterizovaný ľudský život.

Darwinovo učenie a súčasná veda

Podľa historikov vedy Charles Darwin nebol prvý, kto prišiel s myšlienkou evolúcie v oblasti života a rozmanitosti druhov. Bol však prvý, ktorý bol presvedčený, že našiel mechanizmus, ktorý evolúciu uskutočňuje. Podľa neho ním mal byť prírodný výber.

Keď v roku 1859 vydal svoju knihu „O pôvode druhov prírodným výberom“, bol presvedčený, že budúcnosť jednoznačne potvrdí jeho „objav“ prírodného výberu ako motora evolučného procesu vzniku rozmanitosti živočíšnych druhov. Oponenti síce nesúhlasili, ale pretože nemali poruke presvedčivé presné argumenty, diskusia sa viedla v podstate len na úrovni špekulatívnych, filozofických a náboženských úvah. Aj toto bolo príčinou, že sa Darwinovo evolučné učenie približne na sto rokov presadilo ako jediný možný výklad živej prírody.

V roku 1953 však došlo k objavu, ktorý je často označovaný ako „vzácná chvíľa v dejinách vedy“: v jadrách živých buniek bol objavený genetický kód ulo-

žený v štruktúre molekuly DNA. Ďalšie objavy v oblasti molekulárnej biológie rýchlo pribúdali. Diskusia o evolučnom učení bola prenesená na exaktnú vedekú rovinu skúmania javov, na úroveň molekúl.

Darwin bol presvedčený, že na poli geológie sa objaví množstvo fosilných prechodových druhov. Toto sa do dnešných dní nestalo.

Darwinovou predstavou bolo, že náhodné malé zmeny (mutácie) sa postupne nahromadia, trvale zachovajú a že v konečnom dôsledku dôjde k vzniku nového živočíšneho druhu. Dnes však už aj evoluční biológovia vedia, že mutácie to nedokážu (pozri nasledovný článok od Philipa Bela). Dnes sa vie, že v bunkách je zabudovaný mechanizmus, ktorý pred delením opraví poškodený genetický kód. Svedčí o tom aj skutočnosť, že za vedecké práce a objavy na tomto poli bola udelená Nobelova cena za chémiu za rok 2015.

Objav kódu DNA zmenil ponímanie živej bunky. Teraz vieme, že v samotnej podstate života je „jazyk“, kód, súbor pokynov, informácia.

K chemickým a fyzikálnym teóriám, ktoré sa do objavu DNA brali do úvahy, je teraz treba pridať aj teóriu informácií. Otázkou vzniku života je preto nutné skúmať a vysvetľovať s prihliadnutím k informáciám uložených v informačných molekulách DNA. Otázka vzniku života sa dnes vo vede kryje s otázkou pôvodu informácie (biologickej) uloženej v bunkách. Oponenti Darwinovho učenia začali tušiť a jasne si uvedomovať, že „kde je kód (informácia), tam je aj inteligencia“. Otázka pôvodu informácie je veľký a neriešiteľný problém

Darwinovho učenia (darwinizmu), lebo z vedného odboru teórie informácie sa vie, že informácia nemá pôvod v hmote, ale je vlastnosťou mysle, inteligencie. Informácia v hmote nevzniká, hmota je len nosičom informácie.

Pochopením toho, čo DNA ako informačná molekula znamená, dostal aj prírodný výber smrteľnú ranu. Prispô-

sobovanie sa organizmu novým podmienkam prostredia totiž vedie k strate informácií, a nie k vzniku nových pokynov v DNA (nových informácií) potrebných pre vznik nových orgánov. Otázka vzniku života sa tým dnes aj na poli vedy dostala do inej roviny, než tomu bolo v druhej polovici 19. storočia.

Drahoslav Vajda

¹ *evolúcia*: Je užitočné poznať pôvod a obsah tohto pojmu. Podstatné meno evolúcia pochádza z latinského slova *evolutio* a znamená *vývoj, vývin* alebo aj *zmena*. Slovesá *vyvíjať* (nedok.) a *vyvinúť* (dok.) pochádzajú z latinského slova *evolvere*. Proces, ktorý teória evolúcie opisuje, sa v biológii nazýva *biologická evolúcia*, alebo aj *Darwinovo učenie* (*darwinizmus*).

² *redukcionizmus*, -mu m. /lat./: odborné metodologické hľadisko smerujúce k redukcii zložitých javov na jednoduché, vyšších na nižšie, celostných na jednotlivé. V biológii znamená, že všetky pozorované javy sú v konečnej miere vysvetliteľné fyzikálnymi a chemickými (prírodovednými) zákonmi a procesmi.

Čo ak by Darwin vedel to, čo vieme my dnes?

Otázka: *Zmenil by svoj postoj?*

Darwin žil v dobe pred vznikom molekulárnej biológie. Žil v dobe, kedy geologický výskum bol ešte len v ranom štádiu. Vtedy bola zdokumentovaná len veľmi malá časť fosílného záznamu a veľmi veľa z mnohých dnešných vedeckých objavov bolo neznámych a pravdepodobne ich vtedy ešte ani nikto nepredvídal.

Matematik Oxfordskej univerzity a muž veriaci v evanjelium, John Lennox, v spojitosti s darvinistickou evolúciou vyhlásil: „Nepreháňam, keď poviem, že evolučná teória mala na ľudskú honbu za tým, čo je podstatné a čo má zmysel, taký dopad ako zemetrasenie. Dopad, ktorý zasiahol každú stránku ľudského života. Ak je život výsledkom výlučne prírodných procesov, ako je to potom s morálkou? Aj morálka sa evolučne vyvinula? Ak áno, potom aký zmysel má naše chápanie dobra a zla, spravodlivosti a pravdy?“

Bez výhrady súhlasím s Johnom Lennoxom, že evolúcia je oveľa viac než len biologický koncept nejakej zmeny v čase. Je to učenie o pôvode, o odpovedi na otázku: „Odkiaľ pochádzame?“ A má obrovský, hlboký dopad na to, za koho sami seba pokladáme a ako sa budeme správať k druhým ľuďom. Aké je a bude ovocie evolučného postoja/svetonázoru v spoločnosti, ktorá prijíma myšlienku, že žiadny Boh neexistuje a že všetko povstalo len z primitívnych počiatkov?

Pozoruhodné veci vychádzajú najavo z Darwinovej korešpondencie. Zo

samotných Darwinových spisov a listov je zrejmé, že on sám zápasil a snažil sa nejako vyrovnat' s tým, kam jeho evolučné myšlienky vedú. Pre evolucionistov je nezniesiteľná skutočnosť, že ani po 150-tich rokoch veľká časť ľudstva neprijíma koncept evolúcie ako svoj svetonázor. Veľa ľudí, laikov a rovnako aj odborne vzdelaných, vôbec neprijíma a nestotožňuje sa s tvrdeniami Darwina. Opäť a opäť, rok za rokom rôzne prieskumy potvrdzujú, že je to fakt. V štatistikách napríklad čítame: „Viac ako polovica dospelých opýtaných v prieskume v desiatich krajinách si myslí, že v školách by sa na hodinách, kde sa vyučuje veda a evolúcia, malo popri evolúcii vyučovať aj stvorenie a kreacionizmus. Medzi tými, ktorí vedia, čo je darvinizmus, v priemere 53 % vnímalo, že by sa mali vyučovať aj iné možné pohľady alebo stanoviská.“

A predsa! Keď počujeme sekulárnych humanistov, tak vnímame, že sa snažia navodiť dojem, že celá debata o evolúcii je už dávno uzavretá a evolúcia je zdokladovaná. Je to preto, lebo títo ľudia sú už dopredu nastavení tak, že neznášajú a nepripúšťajú žiadnu ideu zvrchovaného Boha, ktorý by nám nariadoval, ako máme žiť.

Často sa poslucháčov na prednáškach pýtam a dávam im výzvu: „Naozaj máte otvorenú myseľ?“ Inými slovami: „Naozaj ste odhodlaní ísť kdekoľvek, kam dôkazy povedú? Ste pripravení prijať to, čo dôkazy hovoria? A to aj vtedy, keď by to bol hoci aj pravý opak toho, čo by ste očakávali? Ste pripravení orientovať svoj svetonázor smerom, ktorým ukazujú dôkazy?“

To, že by vedci boli úplne nestranní pozorovatelia faktov, je čistý mýtus. Scot

Todd, ktorý pracuje na univerzite v Spojených štátoch, povedal nasledovné: „Dokonca aj keď všetky údaje poukazujú na inteligentného tvorca, takáto hypotéza je z vedy vylúčená preto, že nie je naturalistická.“ Toto vôbec neznie ako otvorená myseľ. A pritom poukazujú na kresťanov a ich obviňujú, že majú slepú vieru. Toto vôbec nie je vedecky nastavená myseľ, lebo tá by vždy mala ísť tam, kamkoľvek vedú fakty, bez ohľadu na to, aký názor príslušný vedec práve zastáva. Toto si treba veľmi dobre uvedomiť a privlastniť, kedykoľvek pracujeme s vedeckými poznatkami. Áno, výpoveď Scota Todda je úprimná, ale odkrýva jeho predsudky.

Fakty, alebo to, čo nazveme holé dáta, potrebujú rámec, v ktorom ich vykladáme. A to, čo sa jednej osobe môže zdať ako rozumný výklad, inej osobe, ktorá vychádza z iných východísk, sa už môže javiť úplne inak. Je to tým, že rôzni ľudia majú rôzne svetonázory, vidia veci z rôznej perspektívy.

Kedy sme zosumarizovali *typický evolučný svetonázor*, mohol by vyzerat' zhruba takto: *milióny rokov, náhoda, samovoľný vznik života, utrpenie, smrť, choroby, vtáctvo z dinosaurov, človek z opice* atď. Pritom sa nájdu aj vyznávajúci kresťania, ktorí majú takéto postoj, ale takéto presvedčenie, takéto viera sa nedá odvodiť z Písma. Navyše, takéto viera prezrádza veľkú neznalosť základov biblickej pravdy. Mať tento postoj ďalej znamená, že títo ľudia neprijímajú historický záznam v knihe Genezis.

Zosumarizujme *biblický svetonázor* (Genezis kapitoly 1-11): *Boh stvoril, tisícky rokov, smrť pred pádom neexistuje, všetko stvorené podľa svojho druhu, dinosaury žijú spolu s človekom,*

noachovská potopa atď. Z tejto perspektívy rozhodne platí, že svet je starý nie milióny, ale len tisícky rokov. Človek je biologicky komplexný organizmus, ale je zásadne odlišný od akýchkoľvek iných organizmov, ktoré Boh stvoril. Tento postoj vychádza z toho, že Božie slovo je pravdivé a platí.

Tieto dva svetonázory majme na zreteli a položme si otázku: „Ako by pravdepodobne reagoval Charles Darwin, keby vedel to, čo dnes vieme my?“ „Čo keby vedel o nasledovnom?“:

1. O celom tajomstve „pôvodu života“?
2. O dôkazoch ultrarýchleho vzniku fosílií?
3. O nedostatku skutočných prechodových foriem vo fosílnom zázname?
4. O zložitosti bunkovej či molekulárnej biológie?
5. O genetických hraniciach evolúcie?
6. O tom, čo Biblia naozaj učí o stvorení?

1. Pozrime sa na pôvod samotných buniek.

Niekedy sa počiatok vzniku života nazýva chemická evolúcia, ale otázka znie: „Odkiaľ vôbec prišla, kde sa tu vzala celá biochemická sústava a molekulárne zloženie bunky?“ „Ako by mohla takáto komplexnosť, akou je bunka, povstať z neživej hmoty bez toho, aby tam bola prítomná inteligencia?“

Andy Knoll je profesorom evolučnej teórie na Harvardskej univerzite. Citujeme z jeho interview z 3. mája 2007: „Myslím, že musíme uznať, že sa pozeráme ako cez začadené sklo. Nevieime, *ako* život na tejto planéte vznikol. Nevieime presne, *kedy* vznikol. Nevieime, *za akých okolností* vznikol.“ Dá sa to doložiť množstvom citátov, v ktorých to evolucionisti priznávajú.

Vyzdvihujem ich úprimnosť, lebo priznávajú nevedomosť o veciach týkajúcich sa pôvodu, ale pritom útočia na ľudí, ktorí veria, že je to Boh, ktorý stvoril život. Mnoho ľudí sa dnes snaží vytvoriť umelý život, alebo sa snažia vytvoriť nejakú formu organizmu tým, že lepia dokopy kúsky DNA. Týmto ale ešte nevytvárajú nič pôvodné a zložené len zo samotných atómov. To, čo robia, je, že len používajú už existujúce sústavy, ktoré sú už v bunkách prítomné.

Uvedomme si to takto: Ak by sa raz podarilo vedcom v laboratóriu vytvoriť nejakú formu života, tak jediným logickým záverom by bolo, že sme na to nutne potrebovali obrovské množstvo inteligencie. Záver by netvrdil, že na to, aby život pôvodne vznikol, vôbec nebola potrebná žiadna inteligencia. Všetko, čo tieto experimenty dokazujú, je, že inteligentný dizajn (inteligencia) je pre vznik života nutnosťou.

Časopis *New Scientist* dňa 17. januára 2009 na str. 29 uviedol: „V našom poznaní o *tom, ako vznikol život* aj naďalej zostávajú obrovské medzery. Prvým genetickým materiálom možno bola RNA, ale rovnako ním mohla byť aj iná neznáma molekula. A aké bolo prostredie ranej Zeme, v ktorom sa zrodil život? Stalo sa to v termálnej vode sopečného pažeráka na dne hlbokého mora, na mrazivom ľade polárneho oceánu alebo vo vriacom kotle ílu a vody...? Jednoducho: nevieme.“ Vtedy, v tých prvých rokoch, keď Charles Darwin písal o týchto témach, špekulácie snád' tvrdili, že, možno, v nejakom teplom jazierku z nejakých chemikálií mohol vzniknúť prvý život. Myslím, že dnes by bol veľmi sklamaný, keby videl, aký

malý „pokrok“ sa v tejto oblasti dodnes urobil.

George Wald, ktorý žil v päťdesiatych rokoch minulého storočia, napísal článok „Nechcem veriť...“ (The Origin of Life, *Scientific American*, 191 (48), máj 1954) a v ňom uviedol: „Samovolný (spontánny) vznik živého organizmu je nemožný...“ Pán Wald v roku 1967 získal Nobelovu cenu za medicínu. Ale keďže bol materialistom, tak nebol ochotný pripustiť závery, na ktoré dôkazy poukazovali. Ďalej píše: „Keď hovoríme o pôvode života, sú len dve možnosti: stvorenie alebo samovolný vznik. Neexistuje tretia možnosť. Samovolný vznik bol vyvrátený pred sto rokmi (Louisom Pasteurom, zakladateľom mikrobiológie – pozn. redakcie), ale to nás vedie k jedinému možnému záveru, záveru o nadprirodzenom stvorení. Z filozofických dôvodov to nedokážeme prijať, a tak radšej veríme tomu, čo je nemožné, že život vznikol samovoľne, náhodou!“

To je teda totálne priznanie. Takže v tých dňoch p. Wald už vedel, že je úplne nemožný samovolný vznik života. Pozor! To nebola pozícia, že len zatiaľ nemáme odpoveď. On už bol presvedčený, že chemicky to nie je možné, ale absolútne lipol na tom, že Boh ako vysvetlenie vzniku života je neprijateľný. Odvtedy, čo napísal tieto slová, sa nič v tomto smere na tomto poli nezmenilo. Dodnes nemáme žiadne vedecké dôkazy o samovolnom pôvode takzvaných jednoduchých buniek. Pritom žijeme v ére, kedy stále veľa inteligentných ľudí radšej verí, že je jednoducho nemožné, aby Boh mohol byť autorom života. Takáto viera nemá nič spoločné s vedeckými dôkazmi. Je to vyložene filozofický postoj.

2. Čo, ak by Darwin vedel o dôkazoch ultrarýchleho vzniku fosílií?

Máme vyhynulého morského plaza (*Ichtyosaurus*) a fosília zachytáva moment, na ktorej to vyzerá, že práve rodí mláďatko. Dokonca vidieť oko mláďatka a ono sa rodí chvostom dolu. Máme fosilizovanú rybu, ktorá práve prehĺta menšiu rybu. Bez toho, aby sme teraz zachádzali do detailov, je toto zjavným dôkazom toho, že vznik fosílií sa dá najlepšie vysvetliť rýchlym pochovaním.

O fosílnom kvete *Florissantia* sa tvrdí, že má 45 miliónov rokov a pritom jeho vek sa vôbec nedá určiť a ani vek vrstvy, v ktorej bol nájdený, lebo v nej nie sú prítomné žiadne rádioaktívne prvky.

Samotné dôkazy, ktoré máme v horninách, mocne svedčia proti miliónom rokov. Celý záznam o fosíliách je najlepšie vysvetlený katastrofizmom – rýchlou katastrofou.

3. Nedostatok skutočných prechodových foriem vo fosílnom zázname

Osobne som presvedčený, že by Darwin bol sklamaný, keby videl, ako jeho predpovede na poli paleontológie zlyhali. Napríklad: Predpovedal, že sa má neskôr objaviť množstvo skutočných prechodových foriem a že by sme v horninách mali mať záznam o tom, ako sa jeden typ organizmu zmenil na úplne, zásadne iný typ organizmu. Nasledovne v spojitosti s prechodovými medzičlánkami povedal: „Geológia (myslel tým na geológiu jeho dní) ich rozhodne nepredkladá/neodkrýva“, ale predpovedal, že sa nájdu neskôr. Realita je ale taká, že máme len zopár takých fosílií, o ktorých sa aj medzi „expertmi“ evolúcie stále len

diskutuje, či by prechodovými typmi mohli byť, alebo nie.

Stephen Jay Gould bol gigantom evolučnej teórie v dvadsiatom storočí. Bol profesorom paleontológie na Harvardskej univerzite a prehlásil (1977): „Absencia prechodových foriem vo fosílnom zázname pretrváva ako obchodné tajomstvo paleontológie. Aby sme zachovali našu preferovanú správu o evolúcii prostredníctvom prírodného výberu, naše údaje vnímame ako *také zlé*, že v nich nevidíme samotný proces, o ktorom tvrdíme, že ho študujeme.“ Takže absenciu prechodových foriem vo fosílnom zázname nazýva tajomstvom. Prečo takéto priznanie? Preto, lebo veľmi dobre vedel, že v populárnych publikáciách a časopisoch sa táto absencia vôbec nepriznáva. Práve v nich sa tvrdí presný opak, keď sa popularizátori vedy snažia trvať na tom, že „predsa máme tisícky prechodových foriem“. Otázka teda znie: Komu budeme teraz veriť? Nejakej publikácii a autorovi populárneho článku, alebo jednému z najpoprednejších expertov? Pritom profesor Gould vôbec nebol zástanca stvorenia. Bol to marxista a antikreacionista, úplne odovzdaný a presvedčený evolucionista, ale keď došlo na fakty, prejavil neporovnateľne väčšiu úprimnosť, než to bežne vidíme v širokom spektre evolucionistov.

Možno ste už videli publikované rôzne série obrázkov, v ktorých sa kreslí, ako sa jedno zviera postupne evolučne premenilo na iné. Príkladom môže byť séria, podľa ktorej sa údajne suchozemské zviera pretransformuje na veľrybu. To je jedna z ikon evolúcie podobná tej sérii obrázkov, podľa ktorých sa tvor podobný opici postupne v čase zmení na človeka. Už sme videli takéto

obrázky? Pritom opäť a opäť poprední experti evolucionisti priznávajú, že sú to nevedecké obrázky.

Ale keď bežný človek narazí na takéto série vysvetlení, čo mu v tej chvíli prebehne myslou? Aha, jeden druh zvieratá sa premenil postupne v čase na úplne iný druh – lebo mu to hovoria vedci. To je jednoducho situácia, kde porovnáваме hrušky s jablkami. Lebo faktom je, že tie zmeny, ktoré pozorujeme v rámci jedného druhu dnes, nemajú vôbec žiadny dopad na to, čo chce evolúcia tvrdiť o vzniku všetkých rozmanitých foriem života.

Henry Gee, redaktor časopisu *The Free Press*, v roku 1999 prehlásil: „Žiadna fosília nie je pochovaná s rodným listom. Toto spolu so zriedkavosťou výskytu fosílií znamená, že v skutku nemôžeme pospájať fosílie do reťazcov príčiny a dôsledku akýmkoľvek platným spôsobom... Vziať postupnosť fosílií a tvrdiť, že predstavuje vývojový reťazec, nie je vedeckou hypotézou, ktorú je možné overiť, ale len obyčajným vyhlásením, ktoré je platné asi tak ako rozprávka na dobrú noc. Pobaví, možno aj poučí, ale nie je vedecká.“ Pritom Henry Gee nie je žiadny priateľ a zástanca stvorenia.

Možno ste počuli o knihe Richarda Dawkinsa, ktorej názov sa dá preložiť *Evolúcia – najväčšia šou na zemi*. Uvážme, čo on predložil ako najlepšie dôkazy toho, že máme prechodový medzičlánok. Je to fosília korytnačky, ktorá má polovičný pancier a o ktorej sa tvrdí, že má byť dvesto miliónov rokov stará. Profesor Dawkins hovorí: „Toto je prvotriedny chýbajúci medzičlánok.“ Toto jeho prehlásenie sa má odvíjať od vedeckého článku uverejneného v roku

2008, v ktorom bol publikovaný nález tohto tvora.

Tento tvor má zhruba 30 cm na dĺžku. Má brušnú časť panciera, ale na chrbtovej časti má len široko rozložené rebrá. Dawkins tvrdí, že „toto je ten chýbajúci medzičlánok! To je tvor, ktorý je na ceste smerom k úplnej korytnačke.“ Na rozdiel od súčasných korytnačiek, ktoré majú zrohovatenú papuľku a nemajú žiadne zuby, tento tvor nejaké zuby má. Jeho plný latinský názov to jednoducho aj vyjadruje: *zuba-tá korytnačka s polovičným pancierom*. Ale ak toto je chýbajúci medzičlánok, tak to znamená, že na ceste k súčasnej korytnačke došlo k strate zubov, čo znamená, že došlo k strate informácie. Ale ak po ceste dochádza k strate informácie, nie je to napomáhanie evolúcií, nie je to evolučná zmena, vývoj smerom dopredu. Potrebujeme vysvetliť: „Čo to bolo za tvora?“ Keďže nemal pancier na chrbtovej časti, môžeme predpokladať, že to bol schopnejší, agilnejší plavec, ale nemáme žiadny dôkaz, že tento organizmus je na ceste stať sa niečím iným.

V tom istom čísle časopisu, v ktorom bol publikovaný tento nález, dvaja kanadskí biológovia totálne odmietli tvrdenia, že by tento tvor mohol byť medzičlánok korytnačky. Dokonca tvrdili, že toto je potomok tvora, ktorý mal pôvodne celý pancier, ale počas evolučného vývoja stratil pancier na chrbtovej časti – a píšú tam: „To nás vedie k možnosti, že morfológia jeho panciera nie je primitívna, ale naopak, je špecializovaná a prispôsobená.“ Rozumieme, kde väzí problém? Jedna skupina evolucionistov tvrdí: „Tento tvor sa vyvinul z tvora s plným pancierom, ale teraz už nemá

plný pancier.“ Iná skupina evolucionistov tvrdí presný opak: „Ešte je len na ceste k plne vyformovanej korytnačke, ale raz si plný pancier vyvinie.“ Inými slovami: Je úplne jedno, ktorú verziu si vyberiete. Stále podľa nich máte dôkaz evolúcie. S istotou môžeme povedať len jedno: Teória, ktorá úplne protichodnými spôsobmi vysvetľuje ten istý fakt (nález), koniec koncov nič nevysvetľuje a takáto teória je úplne nanič.

4. Zložitosť bunkovej či molekulárnej biológie

Čo by Darwin povedal, keby vedel, koľko toho dnes už vieme o bunkovej biológii? Povedzme si napríklad, ako prebieha vývin ľudskej ruky a žabej nohy. To, ako vyrastú prsty na ruke bábätko, než sa ešte len narodí, je úplne iný proces ako proces pri vývine prstov na nohe u žabky. U ľudskej bytosti najskôr vznikne niečo ako púčik. Končatinový púčik sa sformuje v celku a vo vnútri tohto „púčika“, v tomto vnútornom priestore sa postupne vyformujú prsty. Potom postupne to, čo netvorí prsty (zvyšný materiál), sa odstráni a z „púčika“ ostanú len prsty. To celé sa deje procesom, ktorý sa volá apoptóza. Ale u žaby proces rastu „prstov“ prebieha inak. U žabky je to tak, že všetky jej prsty sa „naťahujú“ postupne bunkovým delením, rastú do priestoru, akoby boli vyťahované.

Apoptóza je proces, ktorý prebehne podľa zabudovaného programu, pri ktorom odstránenie nepotrebných buniek v „púčiku“ nespôsobí žiadnu škodu organizmu. Môžeme povedať, že nepotrebné bunky v „púčiku“ sú zrecyklované“. Inými slovami: všetky bunky v našom tele majú istú naprogramovanú dĺžku života a keď príde ich čas, tak sa

odstránia zo scény, sú zrecyklované. Celý proces apoptózy sa nachádza v každom jednom živom organizme, aký sme kedy skúmali.

Embryonálna cesta vývinu u človeka je úplne iná, než je u žaby. Toto samé osebe predstavuje zásadný problém pre evolúciu, lebo v evolúcii sa tvrdí, že embryonálne cesty sú rovnaké v oboch prípadoch, lebo sa predpokladá, že obojživelníky sú dávnymi predkami cicavcov.

Rast živého organizmu je komplexný proces, ktorý má genetickú podstatu, genetickú informáciu, ktorú nachádzame vo všetkých živých tvoroch, vrátane človeka. Darvinizmus ale od nás chce, aby sme dospeli k takejto viere: Boli milióny rokov, nebol plán, nebol zámer. Celá bunková sústava sa poskladala sama od seba, z jednoduchých chemikálií, niekde tam, dávno, v neznámej minulosti.

Ďalší príklad. Vo vnútri bunky nachádzame pozoruhodný maličký, kráčajúci molekulárny stroj, ktorý má názov *kinezín*. Je to taký malý „molekulárny poštár“. Nesie vo vaku balíček bielkovín a roznáša ich z miesta, kde boli vyrobené, na miesto ich určenia. Pritom na ich povrchu má adresné štítky, kam ich má doručiť, takže vie, kam sa bielkoviny majú dostať. Opäť otázka: Takáto molekulárna sústava sa sama poskladala v čase bez toho, aby niekto tomuto dal plán, aby niekto určil jej účel?

Samozrejme, je to otázka viery v to, že Boh dal komplexnosť, ktorú nachádzame v bunkách. Pritom to neprotirečí žiadnemu princípu, s ktorým sa stretávame vo vede. Dáva to perfektný argument pre vieru v to, že aj ľudská

inteligencia má pôvod v inteligencii a informácia má zdroj v nejakej myšli.

5. Genetické hranice evolúcie

Všetky inštrukcie pre výrobu množstva ďalších tisícok molekulárnych strojov sú uložené v DNA. Je to ohromný a jedinečný spôsob uloženia informácií. Všetky naše najlepšie technológie sa môžu len v hanbe pozerat' na DNA.

Ak pritom nie je pri vzniku DNA prítomná žiadna myseľ, žiadny plán, materialisti potom musia vysvetliť, odkiaľ pochádza táto informácia, akou je molekula DNA. Profesor Paul Davies je presne tou osobou – je materialista a od neho pochádza nasledovné vyjadrenie: „Život je viac než len zložité chemické reakcie. Bunka je aj systém, ktorý skladuje a spracováva informácie a ktorý sa reduplikuje. Musíme vysvetliť pôvod týchto informácií a spôsob vzniku tohto zložitého zariadenia spracovávajúceho informácie.“ On je presvedčený evolucionista, ale predsa tu veľmi úprimne hovorí, že je pravdou, že nikto na svete nedokáže naturalisticky (materialisticky) vysvetliť, aký je pôvod digitálnej informácie, ktorú nachádzame v živých bunkách.

Mutácie ani prírodný výber nám v tomto vôbec nepomôžu. Pani L. Margulis bola vedcom a bola úplne odovzdaná evolučnej viere, ale zároveň vyjadrovala obrovský nesúhlas s Richardom Dawkinsom. Hovorila: „V mutáciách niet odpovede na evolúciu“. Jej výrok v tomto smere znie: „Hromadenie mutácií nevedie k vzniku nových druhov. Dokonca ani nových orgánov či tkanív. Mutácie majú sklon vyvolať chorobu, smrť či chyby.“ Pritom evolúcia potrebuje, aby v čase povstali úplne nové množstvá

informácií, ktoré tu predtým vôbec neboli. Nielen kvôli tomu, aby vznikli nové enzýmy, nové bielkoviny, ale aj kvôli tomu, aby vzniklo nové svalové tkanivo, ktoré tu predtým vôbec nebolo; tkanivo pre novú nervovú sústavu tam, kde nervové tkanivá predtým vôbec neboli. Treba pritom „vymyslieť“ úplne nové orgány. Toto mutácie nedokážu! Mutácie vôbec nedokážu vykonať to, čo sa od nich čaká. Skoro vždy zisťujeme, že mutácie sú buď neutrálne, alebo sú skôr škodlivé.

Pokusy na rôznych živých tvoroch ukázali, že mutácie síce spôsobili zmeny, ale v úplne zlom smere v porovnaní s tým, čo by mala urobiť evolúcia, čo sa od evolúcie očakáva. Mutácie spôsobili zmeny, ktoré vôbec neboli na prospech. Vypnúť informáciu (stratiť informáciu) je jedna vec, ale ak by mala prebehnúť evolúcia typu z jednoduchých molekúl na človeka, potom by musela úplne nová informácia náhodne vzniknúť v genóme.

6. Čo Biblia naozaj učí o stvorení

Nič z toho, čo poznáme v genetike, v biológii, nie je v rozpore s výpoveďami knihy Genezis. Výpovede Biblie sú v úplnej harmónii s tým, čo vieme z modernej biológie. V Genezis 1:21-25 čítame, že všetko bolo stvorené podľa *druhu*. Biblické slovo *druh* je slovo významovo širšie v porovnaní so súčasným slovom *druh*. To ale nutne neznamená, že sa zvieratá v rámci svojho druhu už nijako nemôže meniť – ale to znamená, že zmeny majú svoje hranice – druh zostáva druhom. Existujú rôzne variácie mačiek, ale stále sú to mačky, a nie psy. Táto skúsenosť je v zhode s výpoveďou Biblie – všetko bolo stvorené podľa

svojho *druhu*. Všetky druhy existujú už od okamihu stvorenia v stvoriteľskom týždni.

Ak máte doma psa, v skutočnosti si chováte vlka. To je vedecký fakt. Dokonca vedecké označenie psieho druhu *Canis lupus* v skutočnosti označuje vlka (*Canis lupus* = vlk dravý). Pes domáci je domestikovaný *Canis lupus*. Vlci sa môžu páriť s domácimi psami, čo ukazuje na obrovskú variabilnosť v rámci druhu. Ale nemáme žiadne genetické dôkazy, že by sa zo psov mohlo splodiť niečo iné než psy – a to je v súlade s tým, čo čítame v Genezis. Stvoriteľ dal každému druhu hranice, ktoré žiadna zmena neprekročí.

Povedzme si úprimne jednu vec. Mnohí ľudia si myslia, že kresťania sú tvormi s podobným spôsobom života ako pštros. Údajne ignorujeme (kresťania) vedecké dôkazy. To je ale prekrútenie toho, ako to v skutočnosti je. Vedecké fakty, na ktoré som v celej prednáške poukázal, sú len vrcholom ladovca, ktorý svedčí proti evolúcii.

Dr. Philip S. Skell bol veľmi uznávaný vedec. V článku z roku 2005 „Prečo sa odvolávame na Darwina?“ v spojitosti s darvinistickou evolúciou píše: „Môj výskum s antibiotikami počas druhej svetovej vojny zaiste nebol vedený porozumením pre darvinistickú evolúciu. Ani objav penicilínu Alexandrom Flemingom. Preveril som aj význačné objavy minulého storočia v biológii: objav dvojitej skrutkovice; charakterizáciu ribozómu; mapovanie genómov; výskum liečiv a reakcie liekov...“ Čítame ďalej: „Vyzvedal som sa aj u biológov, ktorí pracujú v oblastiach, kde by sa očakávalo, že darvinistická paradigma prinesie výskumu úžitok, ako napríklad

objavenie sa odolnosti voči antibiotikám a pesticídom. Aj tu, ako kdekoľvek inde, som zistil, že Darwinova teória neposkytla žiadne zreteľné vedenie, ale bola len zavedená ako zaujímavá poznámka na okraj až po prelomovom objave.“ Pre evolúciu, ako je všeobecne prijímaná, je aj toto konštatovanie smrteľným zásahom.

Dovolil by som si ukončiť prednášku zamyslením nad tým, čomu by Darwin veril, ak by naozaj pochopil, čo učí Písmo o stvorení. Možno vás to prekvapí, keď poviem, že mne sa v podstate Darwin v svojich spisoch javí ako veľmi úprimný človek. Prečítal som jeho autobiografiu, prečítal som množstvo jeho listov. Dokonca poviem, že skôr mi ho je ľúto. Dovolím si povedať, že úprimne hľadal to, o čom bol presvedčený, že bude pravdou. Samozrejme, bola to ľudská bytosť so všetkými zložitostami ľudského bytia, taká, ako sme aj my, ale určite to nebolo nejaký militantný (bojový) ateista. Rozhodne poviem, že by som dnes mal k nemu viac rešpektu než k ľuďom, ako je Richard Dawkins, ktorí sú vyložene militantní ateisti. Samozrejme platí, že jeho myšlienky boli nebezpečné, priniesli zlé ovocie a prinášajú ho už dlhých 150 rokov, čo je nesmierne zlé. Ale to nie je len Darwinova vina. Celý vtedajší západný svet bol už plný kompromisov s biblickou vierou a zrelý na to, aby prijal Darwinove myšlienky.

Darwin svoju kariéru začal tým, že sa najprv pripravoval na službu v cirkvi. Vychádza mi ale, že nikdy plne nechápal význam toho, čo je uvedené v knihe Genezis. Že si vôbec nevedomoval plný význam toho, čo Písmo učí o páde človeka a dospel k učeniu, ktoré dnes

nasleduje veľké množstvo ľudí. Teda to, že za našu existenciu vďačíme miliónom rokov krviprelievania, zápasov, bojov o existenciu. Evolúcia je úplne iný príbeh o smrti než ten, ktorý čítame v Písmach. Z Písma je úplne jasné, že smrť je votrelec, ktorý vošiel do dokonalého sveta, ktorý pôvodne Boh stvoril. Boh sám nazval pôvodne stvorený svet veľmi dobrým (Genezis 1:31). To nebolo svet mutácií, chorôb, trňov a rakoviny. Toto má úzku súvislosť s evanjeliom, s posolstvom o Pánovi Ježišovi, lebo v samotnom strede kresťanskej viery sa nachádza skutočnosť, že „Kristus zomrel za naše hriechy podľa Písma“ (1. Korintským 15:3) a apoštol Pavol učil, že sa musíme odvrátiť od svojich hriechov a činiť pokánie a potrebujeme prijať tú dobrú správu, že Ježiš Kristus je Spasiteľ z hriechov. Charles Darwin toto úplne odmietol. Pýtame sa „Prečo?“

Jeden dôvod je ten, že vôbec neveril, že by smrť bola následok hriechu. Ale toto podkopáva potom akúkoľvek vieru v evanjelium. Smrť pre neho bola súčasťou evolučného procesu. V jednom svojom liste, len dva roky predtým, než zomrel, napísal toto: „Je mi ľúto, ale musím Vám oznámiť, že neverím, že Biblia je Božím zjavením, a preto ani neverím, že Ježiš Kristus je Boží Syn.“ Keďže veril, že Genezis sú len mýty, nakoniec zaujal postoj, že celá správa o Kristovi a o jeho smrti, je od vecí. Chápem Darwina tak, že nikdy dostatočne nepochopil pád človeka a obzvlášť dôsledky tohto pádu na celú sféru biológie a biosféry na zemi. Apoštol Pavol učí o páde človeka a nadväzuje na to, čo už učí Genezis: „*Preto ako skrze jedného človeka vošiel hriech do sveta a skrze hriech smrť, a tak prešla*

smrť na všetkých ľudí, pretože všetci zhrešili“ (Rímskym 5:12). Je pravda, že sa táto pasáž špecificky dotýka ľudskej smrti, ale v Rímskym 8:18-22 čítame, že sa hriech dotkol nakoniec celého stvoreného sveta.

Toto dobre chápe dokonca množstvo sekulárnych humanistov. Tu je výpoveď jedného z vedcov, evolucionistu, ktorý toto uznáva. Volá sa Peter Bowler a hovorí toto: „Ak by kresťania akceptovali, že ľudstvo je produktom evolúcie – i keby sme evolúciu chápali ako prejav Božej vôle – potom celá myšlienka (konceptia) počiatočného hriechu by musela byť preinterpretovaná (opätovne a inak)“. A pokračuje: „[Ak] Nevypadli sme z pôvodného stavu milosti v záhrade Eden. [Ak] Povstali sme postupne z nášho zvieracieho pôvodu. A ak neexistoval hriech, z ktorého by sme potrebovali byť zachránení, aký zmysel potom malo Kristovo utrpenie na kríži? Kristus sa tak stal len dokonalým mužom, ktorý nám ukázal, v čo môžeme dúfať, že sa z nás stane, keď evolúcia bude napredovať smerom k dokonalejšiemu.“ Darwin videl, že v prírode okolo neho je smrť, úpadok, utrpenie. Ale presne tak, ako na to poukazuje Peter Bowler, neostal (nebol) u neho žiadny priestor pre Boha Biblie.

Ale Biblia učí zásadne niečo iné, ako predložil Darwin. Na začiatku to bol veľmi dobrý svet. Tento svet však bol úplne zničený hriechom, keď po páde človeka do hriechu prišla naň kliatba. Darwin

toto, podľa mňa, vôbec nepochopil. Dopad darvinistickej evolúcie je dnes ešte ďaleko väčší, než bol za Darwinových dní. Nedá sa vôbec poprieť, že Darwinove myšlienky zmenili svetonázor celých generácií – generácie za generáciou. A keď sa z ateizmu postupne stal viac a viac intelektuálne uznávaný svetonázor, niektorí z evolucionistov veľmi odvažne začali tvrdiť prevratné a závažné veci. Začali tvrdiť, že evolúcia je odpoveďou na všetky veľké a dôležité životné otázky. Začali tvrdiť a presadzovať, že „vôbec nepotrebujeme náboženstvo, aby nám dalo/dávalo odpovede“. Uznávaný žurnalista a politický korešpondent BBC Andrew Marr vyhlásil: „[Darwin] nás navrátil k prírode, k jej zázraku, k jej sláve a k jej nebezpečenstvu. Darwinova teória evolúcie spochybňuje takmer všetko o nás, o čom sme sa domnievali, že poznáme: odkiaľ pochádzame, prečo sa správame tak, ako sa správame, i pôvod našej morálky.“

Neprijmeme výpoveď, ktorú niektorí ľudia o veriacich v evanjelium opakujú, a to, že tým, že veria v stvorenie, úplne zabudli na vedu. Že kresťanská viera a veda sú dve úplne odlišné ríše, ktoré nemajú nič spoločné.

Nestotožňujem sa s tým, že by evolučné učenie bol vedou a tvrdím, že už absolútne nemá čo povedať k veľkým otázkam života. Som toho názoru, že keby Charles Darwin dnes žil, tak by mal veľmi veľké a vážne dôvody, aby si celé svoje učenie odznova premyslel.

Philip Bell

Redakčný a skrátený prepis rovnomennej prednášky prednesenej na konferencii *Stvorenie a súčasná veda, Žilina 2012*. Audiozáznam celej prednášky sa nachádza na adrese <http://solas.sk/konferencie/audio-zaznamy-prednasok-konferencia-2012>

Teistická evolúcia a nová teológia

Teistická evolúcia je označenie pre koncept, ktorý sa snaží o harmonizáciu evolučnej teórie s kresťanskou vierou. Snahy o evolučný popis sveta tu boli už pred Darwinom, ale až jeho vystúpenie (1859), ktoré malo ambície vedeckej teórie, vyvolalo potrebu dôkladnej teologickej reflexie.

Bolo to nutné aj preto, že sa evolučná teória už od začiatku vedome vymedzovala voči tradičnému konceptu stvorenia. Tak napr. v liste americkému botanikovi Asovi Grayovi Darwin píše: „Ak som sa pomýlil v hodnotení významu prírodného výberu, čo ale ani zďaleka nepripúšťam, tak som aspoň – ako dúfam – podstatnou mierou prispel k prekonaniu dogmy o špeciálnom stvorení“ (1861). Alebo na inom mieste: „Starý argument o návrhu v prírode, ako ho použil Paley a ktorý sa mi skôr zdal taký prítiažlivý, sa teraz, po objave zákona prírodného výberu, rúca.“

Súčasný Darwinov životopisec David Quammen píše, že evolúciu treba chápať „ako výsledok pevných zákonov podobne ako gravitáciu alebo tepelný pohyb“. Podstatným aspektom celej veci potom je, že teória samotná je teistickými evolucionistami prijímaná bez výhrad, iba sa k nej formuluje určitý teologický rámec. Anglický biológ Denis Alexander napr. hovorí: „Ako kresťania prijímame evolučný proces jednoducho ako cestu, ktorú Boh zvolil, aby vytvoril biologickú diverzitu vrátane nás... Presvedčivým výrazom Božej všemohúcnosti je stvorenie a zachovávanie vlastností hmoty určených k tomu, aby presne splnili jeho zámery a ciele.“ A upresňuje: „Fyzikálne vlastnosti vesmíru boli definované v pr-

vých femtosekundách [femto = 10^{-15}] po veľkom tresku a proces evolúcie plne závisí od tohto súboru vlastností. Bez nich by sme tu neboli.“ Keď to trochu rozvedieme, tak to znamená: na začiatku všetkého bol veľký tresk, ktorý viedol k vzniku elementárnych častíc a následne ľahkých prvkov; potom nasledoval vývoj a zánik hviezd prvej a druhej generácie spojený so syntézou ťažkých prvkov; potom proces pokračoval vznikom planéty Zem z hviezdy tretej generácie, vznikom života a nakoniec aj človeka. Do vlastného priebehu evolúcie pritom Boh už nezasahoval. „V hmote sú nielen štyri základné fyzikálne sily, ale aj usilovanie o život a schopnosť kreativity... Hmota sama, verná svojmu zadaniu, je tvorivá; v nej samotnej je zakódovaná schopnosť evolúcie,“ hovorí Marek Vácha, český biológ a katolícky kňaz, známy zástanca teistickej evolúcie.

Podobne to vidí americký genetik Francis Collins: „Boh, ktorý stvoril vesmír a zaviedol prírodné zákony, ktoré vo vesmíre všetko riadia... zvolil elegantný mechanizmus evolúcie, v dôsledku čoho vznikli mikróby, rastliny a zvieratá všetkých druhov... Ľudia sú súčasníkmi tohto procesu a majú spoločného predka s veľkými opicami... Keď začala prebiehať evolúcia, nebol už potrebný žiadny nadpozemský zá-

sah.“ Dr. Collins bol riaditeľom známeho projektu prečítania ľudského genómu, ktorý skončil v roku 2000. Svoje pôsobenie potom zúročil ako autor radu kníh z tejto oblasti, z ktorých najznámejší je titul *Božia reč* z roku 2006 (v češtine vyšlo v 2012). Označenie teistickej evolúcia považuje Collins za nevhodné a namiesto neho navrhuje označenie BioLogos, ktoré podľa neho – v narážke na začiatok Jánovho evanjelia – „vyjadruje vieru, že Boh je zdrojom všetkého života a že život vyjadruje Božiu vôľu.“

Teistická evolúcia vo vyššie naznačenom zmysle je kresťanskej verejnosti predkladaná ako vierohodná a konzistentná syntéza „zdrvivúcej tŕarchy vedeckých údajov“ so zjaveným slovom Biblie. Jej problém je ale v tom, že sa v rade vecí dostáva s tradične chápaným obsahom Biblie do zásadného rozporu. Ide predovšetkým o pôvod človeka, o otázku pádu do hriechu a o problém utrpenia a smrti. Týchto problémov sú si zástancovia teistickej evolúcie vedomí, riešenie podľa nich spočíva v nájdení „nového teologického významu“ príslušných častí biblického svedectva. Pokiaľ ide o pôvod človeka, tak tu je výsledok jednoznačný: „Štúdium genómu vedie neúprosne k záveru, že sa my ľudia delíme o spoločného predka s ostatnými živými bytosťami.“ Tomu zodpovedá alternatívny pohľad na históriu ľudského rodu, ktorý má túto podobu: Primáty sa na Zemi objavili pred 50 miliónmi rokov, odštiepenie od vetvy orangutanov nastalo pred 12 – 15 miliónmi. Pred 8 – 11 mil. rokov došlo k odštiepeniu vetvy hominidov, spoločný predok ľudí a opíc žil pred 6 miliónmi rokov. Australopithecus, jeden z priamych

predchodcov človeka, sa objavil v dobe pred 2 – 4 mil. rokov, spoločný predok moderných ľudí a neandertálcov zhruba pred 500 tisíc rokmi. Homo sapiens, anatomicky moderný človek, sa začal objavovať kdesi v Afrike pred 200 tisíc rokmi. Táto populácia (zo začiatku len niekoľko tisíc jedincov) sa postupne vyvíjala čo do schopnosti reči, kultúry a vnímania duchovnej dimenzie života. Pokiaľ ide o reč, evoluční bádatelia sa zhodujú, že k jej vzniku došlo zhruba pred 50 tisíc rokmi (odhadujú, že to vyžadovalo mutačné zmeny stoviek rôznych génov). A v určitom bode našej histórie musela nastať situácia, kedy si ľudia začali byť vedomí duchovného života a poznania Boha, ktoré predtým nemali. „Nemôžeme teda utiecť pred historickou otázkou, kedy sa to asi mohlo stať,“ uvažuje Alexander a ponúka riešenie: Bolo to v dobe pred 6 – 8 tisíc rokmi, kedy sa Boh zjavil jednému páru farmárov na Blízkom východe. Na scénu tak vstúpil Homo divinus – historický Adam a Eva. Vtedy ale na Zemi žila už populácia 1 až 10 miliónov ľudí geneticky s nimi totožných, všetkých „bez výnimky stvorených k Božiemu obrazu... Fyzicky nebolo možné rozlíšiť medzi Adamom a Evou a ich súčasníkmi“. Pri tomto prvom páre sa stalo prvýkrát zjavné, čo „Boží obraz“ stvoreného človeka vlastne znamená: že je to osobný vzťah s Bohom a poslušnosť jeho príkazom.

Prvá kapitola Biblie, ktorá podáva úplne iný pohľad na priebeh stvorenia, je podľa týchto autorov len alegorickým rozprávaním bez historického významu. Verše Genézis 1:29-31, ktoré naznačujú úplne inú povahu stvorenia pred

pádov človeka, sú len akýmsi originálnym literárnym ornamentom, bez nejakého hlbšieho zmyslu. Opakované prehlásenia „A Boh riekol“, ktoré ukazujú na štruktúrované, diskontinuálne Božie pôsobenie, nemajú pre teistickú evolúciu žiadnu vecnú relevanciu. Pretože stvorenie podľa nej prebehlo úplne inak – ako postupný, kontinuálny vývojový proces, bez priamych Božích zásahov, podmienený len potenciálom stvorenej hmoty organizujúcej samú seba. Celkovo to ukazuje, akého rázu musí byť interpretácia biblického textu, aby sa dosiahla „konzistencia“ s pohľadom evolučnej biológie. Napr. medzi dvojím (genetickým a historickým) Adamom evolučného pôvodu a stvorením prvého človeka „z prachu zeme“ vrátane celého biblického kontextu (Genezis 3:20; Matúš 19:4; Lukáš 3:38; 1. Timoteovi 2:13, atd.) sa ťažko hľadá niečo spoločné. Evolučná teória nemá uspokojivé vysvetlenie vzniku genetickej informácie a rovnako – na rozdiel od všeobecne zdieľanej myšlienky – vzniku zásadných inovácií živého sveta (prvej bunky, mnohobunkovosti, telesných orgánov, vedomia a pod.). Tak napr. konštrukcia oka „trápila“ už samotného Darwina a na tom sa nič nezmenilo ani dnes. Alexander k tomu uvádza, že z matematického modelovania vyplýva, že k vývoju oka chobotnice (konštrukčne blízkeho oku človeka) bolo treba 2000 krokov v priebehu 400 tisíc generácií, t.j. doby minimálne 1,5 milióna rokov.

Pokiaľ ide o otázku pádu do hriechu, nešlo o historickú udalosť, ale o alegóriu o hriechnej povahe človeka. Adam sa potom svojím zlyhaním a pádom do hriechu stal prototypom chovania

celého ľudstva, ktoré „duchovná smrť“ pohltila, ako keď sa šíri nejaký nebezpečný oblak“. Biblia v tomto ohľade nie je smerodajná. Pavlove výklady v 5. kapitole Rímskym síce obsahujú, že Adam bol ako Kristus historickou osobou, toto chápanie je však s vedeckým poznaním „ťažko zlučiteľné“, čo musí byť pre interpretáciu Pavlových textov určujúce. Pavla proste musíme chápať v kontexte jeho doby. Ako už bolo uvedené, Collins aj Alexander hovoria o tvorovi zvanom Homo divinus, ktorý bol „stvorený“ z Homo sapiens a ktorý potom zhrešil s následkom „duchovnej smrti“. Fyzickej smrti sa to netýkalo, lebo tá bola prítomná v prírode už od počiatku ako nutný sprievodný jav postupného procesu evolúcie. Nadprodukcia, konštrukčné chyby, choroby, smrť – to všetko sú len vedľajšie produkty evolučného mechanizmu, bez ktorých nemôže vôbec fungovať. To v závere svojej knihy „O pôvode druhov“ pregnantne vyjadruje už Darwin: „Tak z boja v prírode, z hladu a smrti priamo vyplýva ten najvznešenejší pojem, ktorý sme schopní pochopiť, totiž vznik vyšších zvierat.“ Súčasný biológ Hans Mohr hovorí podobne: „Keby nebolo smrti, nebolo by ani života... Z tejto axiómy evolučnej teórie nevedie žiadna cesta von. Ak teda prijímame evolúciu ako reálne stvorenie, prijímame tým tiež svoju smrť ako pozitívny a tvorivý faktor.“ V pohľade evolúcie je teda smrť chápaná – vrátane fyzickej smrti človeka – ako princíp s hlboko pozitívnym obsahom. Zatiaľ čo z hľadiska svedectva Písma je smrť princípom jednoznačne záporným, ako zhustené vyjadrenie všetkého, čo v situácii sveta i človeka vzniklo v dôsledku

jeho hriechu. „Elegancia“ údajnej Božej metódy stvorenia tým dostáva povážlivé trhliny a predovšetkým, chápanie utrpenia a smrti sa s biblickým pohľadom dostáva do zásadného protikladu. Len z Biblie sa dá pochopiť, že vedľa znakov účelnosti, konceptu a poriadku prestupujú stvorením aj prvky degradácie, deštrukcie a smrti, ktoré v ňom pôvodne obsiahnuté neboli.

J.L. Hromádka hovorí vo svojej knihe „Evangelium o cestě za člověkem“ o „pochmúrnej a tiesnivej skutočnosti zla“, v tradičnom pohľade má utrpenie čo do činenia s hriechom človeka. Tým však problém nie je celkom vyriešený, upozorňuje, pretože zlo nie je len v nás, ale „je aj mimo nás, okolo nás a nad nami“, zostáva tu – slovami iného autora – ako „osteň teizmu“. S tým potom úzko súvisí ďalšia rovina evanjelia: Kristus nad mocnosťami zla na kríži zvíťazil, plnosť jeho moci sa prejaví v podobe nového neba a novej zeme, v podmienkach stvorenia úplne inej povahy: „*Lebo tak súdím, že utrpenia terajšieho času nie sú hodné, aby boli prirovnané k budúcej sláve, ktorá má byť zjavená na nás. Lebo túžobné vyzeranie stvorenstva očakáva zjavenie synov Božích... v nádeji, že aj samo stvorenstvo bude oslobodené od služby porušenia v slobodu slávy detí*

Božích.“ (Rímskym 8:18-21). „*A videl som nové nebo a novú zem, lebo prvá nebo a prvá zem boli pomínuli, a mora už nebolo... a smrti už viacej nebude, ani žalosti, ani kriku, ani bolesti viacej nebude, lebo prvé veci pomínuli.*“ (Zjavenie 21:1-4). Pôjde o naplnenie vízie proroka Izaiáša (11:6-9, 65:16-25), viazané na dokonané dielo Mesiáša: „*Vlk bude bývať s baránkom... krava a medvedica budú sa spolu pásť... Lebo hľa, stvorím nové nebesia a novú zem... neuškodí ani nezahubí.*“ Izaiášova vízia má formu alegórie. Alegórie ale, ktorá má úplne jasný vecný a historický podtext, na ktorom nová teológia teistickej evolúcie nemôže nič zmeniť. Utrpenie je znakom hriechom porušeného stvorenia, smrť nie je nutným sprievodným javom stvoriteľského diania, nie to „motorom evolúcie“. Imperatívom teistickej evolúcie je podriadenosť interpretácie Biblie aktuálnemu stavu poznania sveta. V angličtine sa to dá vyjadriť slovnou hračkou ako dôraz na „World“ pred „Word“.

„Nová teológia“ teistickej evolúcie je fatálnym omylom, hanebnou kapituláciou pred naturalistickou ideológiou, je to márna snaha o zlúčenie nezlučiteľného. S biblickým svedectvom o stvorení to nemá nič spoločné.

Josef Potoček

Použitá pramene:

- Hromádka, Josef Lukl: *Evangelium o cestě za člověkem*, Praha 1958
 Alexander, Denis: *Creation or Evolution – Do We Have to Choose?* Monarch Books 2008
 Quamen, David: *Darwin: první střípky inspirace*, National Geographic, február 2009
 Collins, Francis: *Boží řeč*, Columbus, Praha 2012
 Vácha, Marek: *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, Cesta, Brno 2014

**SOLA SCRIPTURA
SOLUS CHRISTUS
SOLA GRATIA
SOLA FIDE
SOLI DEO GLORIA**

Solas

Milí priatelia a sympatizanti časopisu Solas!

Službu združenia Solas môžete podporiť aj svojimi 2 percentami z dane z príjmu. Tým nám pomôžete pokračovať vo vydávaní časopisu a šírení evanjelia.

Na príjem 2 percent z dane sme zaregistrovaní „V Notárskom centrálnom registri určených právnických osôb (NCRpo) dňa 29. 09. 2015 pod sp. zn. NCRpo 215/2015“. Zdaňovacie obdobie 2015 (rok príjmu 2 % podielu zaplatenej dane 2016).

Údaje, ktoré potrebujete uviesť do vášho daňového priznania – do oddielu „Údaje o prijímateľovi“:

IČO: 42064619

Obchodné meno (názov): Solas

PŠČ: 010 07

Právna forma: Občianske združenie

Sídlo – ulica – číslo: Smreková 11

Obec: Žilina

Ak sami nepodávate daňové priznanie:

Potrebné formuláre si môžete stiahnuť aj z web stránky združenia Solas (www.solas.sk).

Solas, 5. mimoriadne číslo, 8 ročník, december 2015

Časopis *Solas* vydáva občianske združenie Solas, Smreková 11, 010 07 Žilina 7.

IČO: 42064619. Je evidovaný ministerstvom kultúry SR pod číslom EV 22/08.

Vychádza štyrikrát do roka.

Je nepredajný. Odberateľom ho zasielame bezplatne.

5. mimoriadne číslo vyšlo 7. decembra 2015 v náklade: 2 500 ks

Tlač: Alfa print, s. r. o. Martin; www.alfaprint.sk

Žiadosti o zaradenie do zoznamu odberateľov pošlite na poštovú alebo e-mailovú adresu redakcie.

Dobrovoľné finančné príspevky a dary môžete posielat' na účty:

Z územia Slovenska:

VÚB Žilina, číslo účtu: SK080200000002486916455;

Zo zahraničia: Číslo účtu v tvare IBAN: SK080200000002486916455,
SWIFT: SUBASKBX; VÚB, Mlynské nivy 1, SK 829 90 Bratislava 25, Slovakia.

Z Českej republiky: Poštovní spořitelna, číslo účtu: 247761864/0300

Fotografie: Redakcia *Solas*.

Zodpovedný redaktor: Drahoslav Vajda

Adresa redakcie: Redakcia *Solas*, P. O. Box 76, 010 07 Žilina 7

tel.: 0948 444 155;

e-mail: redakcia.solas@solas.sk

www.solas.sk; casopis.solas.sk; blog.solas.sk

ISSN 1337-883X

Jedine Bohu patří sláva

**Časopis Solas je, alebo sa môže stať, aj Vaším časopisom.
Čítajte a rozširujte ho. Prispievajte svojimi článkami, svojím svedectvom.
Podporujte ho modlitebne, podporujte ho finančne.**

www.solas.sk